

Intelektualni kapital i dualno obrazovanje u funkciji razvoja privrede

Intellectual capital and dual education in the function of economic development

PhD Branka Paunović, Novi Sad SCHOOL OF BUSINESS

Sažetak — Cilj rada je da ukaže na značaj intelektualnog kapitala i dualnog obrazovanja za razvoj privrede. U radu se polazi od mesta i značaja dualnog obrazovanja za razvoj savremenih privrednih subjekata. Kao i na sticanju osnovnih znanja koja su neophodna u savremenom načinu poslovanja za celokupan ekonomski rast i razvoj. Poznato je da dualno obrazovanje i priliv stranih direktnih investicija mogu zajedno uticati na jačanje privrednog rasta. Sadašnje stanje i aktivnosti koje su preduzete u Srbiji, kako bi se razvoj školskog obrazovanja ubrzao, istaknuto je potrebom usvajanja i primenom strategije i politike razvoja obrazovanja u Srbiji do 2030. godine, koja bi uključila i dualno obrazovanje

Ključne riječi – ključna riječ 1; obrazovanje, ključna riječ 2; znanja 3; ključna riječ veštine, ključna riječ 4; privredni rast

Abstract – The aim of the paper is to point out the importance of intellectual capital and dual education for the development of the economy. The paper starts from the place and importance of dual education for the development of modern economic entities. But also on acquiring the basic knowledge and skills that are necessary in the modern way of doing business for the entire economic growth and development. Dual education and the inflow of foreign direct investment can together boost economic growth. The current situation and activities undertaken in Serbia, in order to accelerate the development of school education, were highlighted by the need to adopt and implement a strategy and policy for the development of education in Serbia until 2030, which would include dual education.

Keywords – keyword 1; education keyword 2; knowledge keyword 3; skills keyword 4; economic growth

I. UVOD

U ovom radu predmet izučavanja je intelektualni kapital i dualno obrazovanje u funkciji ukupnog privrednog rasta i razvoja zemlje.

Srbija kao mala zemlja sa značajnim razvojnim i demografskim problemima, može ostvariti privredni razvoj samo velikim ulaganjem u znanje, obrazovanje kadrova.

Pitanje intelektualnog kapitala važno je jer ukupni ljudski potencijal društva učestvuje u stvaranju nacionalnog dohotka i zato je potrebno stvoriti uslove za razvoj dualnog obrazovanja kroz sistem doživotnog učenja.

Brz rast i razvoj privrednih subjekata kao i celokupne privrede može se ostvariti isključivo ako zemlja raspolaže velikim brojem mladih, sposobnih i obrazovanih kadrova.

II. METODI

U radu se primenjuju standardi metodi: kvantitativni i kvalitativni postupak; induktivna i deduktivna analiza; uporedni osvrt na iskustva i teroriske aspekte u ovoj oblasti.

III. REZULTATI

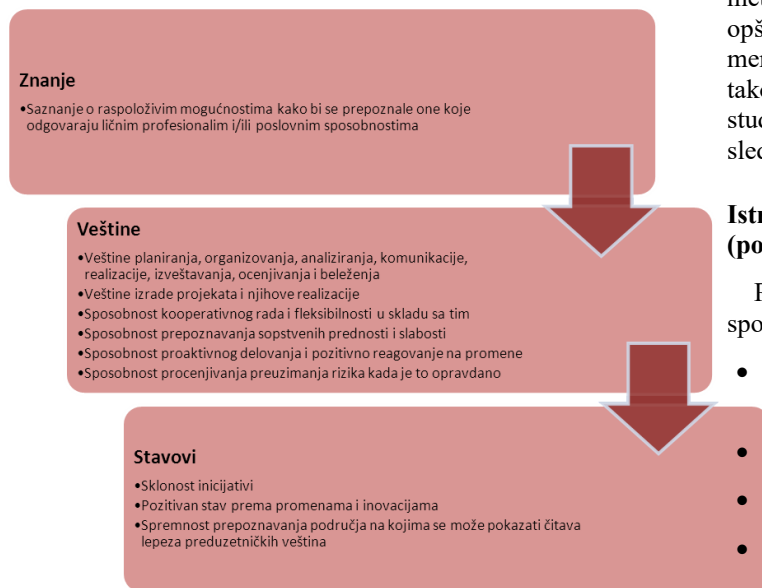
Sve razvijene zemlje u svetu prepoznale su ulogu dualnog obrazovanja i intelektualnog kapitala kao značajnog faktora daljeg rasta i razvoja. Pokrenut je veliki broj obrazovnih programa iz raznih oblasti od osnovnog do visokoškolskog obrazovanja, koji su značajni za dalji ekonomski rast i razvoj nacije. To podrazumeva stalno inoviranje i usavršavanje društvenih, ekonomskih, a posebno obrazovnih sistema kako bi omogućili realizaciju novih poslovnih poduhvata. Kako je savremeno obrazovanje prvenstveno zasnovano na novim idejama i inovacijama, ono kao takvo postaje najznačajniji pokretač razvoja savremene privrede u celini. U našoj zemlji tek počinje da se stvara ta ideja, u nekim od strukovnih studija, a prepoznato je i u Strategiji obrazovanja za naredni period. Zato, se u radu i pokazuju osnovna teorijska znanja i značaj ove oblasti.

Sistem dualnog obrazovanja, doživotno učenje znači u praksi daleko više od same poslovne ideje i obezbeđivanja finansijskih sredstva za njenu realizaciju. Znači sposobnost pretvaranja ideje u akciju što zahteva posebne veštine i znanja. Isto tako to znači i kreativno razmišljanje, sklonost inovacijama, adekvatno rešavanje rizika, ali i dobar koncept planiranja i vođenja poslovanja. Ali i odgovornost za preduzete aktivnosti, razvijanje strateške vizije i misije,

definisane ciljeva i razradu načina za njihovo ostvarenje i motivisanost za uspeh.

Pet ključnih vještina koje su potrebne u savremenom načinu poslovanja, na kojim insistira autor J. Kaplan (2012),¹ možemo svrstati u pet grupa : 1) liderstvo, 2) komunikacija 3) sposobnost donošenja odluka; 4) timski duh 5) sposobnost analize i sinteze. Ovaj autor takođe ukazuje da se osnovne karakteristike uspešnog poslovanja ogledaju u: 1) verovanju da mogu da naprave razliku; 2) strasti da podstiču da se stvari dešavaju; 3) izraženom optimizmu; 4) sklonost ka prihvatanju neizvesnosti, i 5) briga za ostale članove tima ili privrednog subjekta. „Svedoci“ smo, da je u savremenim uslovima poslovanja privrednih subjekata potrebna želja, kreativnost i upornost, a za rast i razvoj preduzeća upravljačke sposobnosti, to znači da veštine koje su potrebne u dvadeset prvom veku neophodno je razvijati od najranijih faza obrazovanja. Neohodno je takođe omogućiti i postojećim kadrovima da razviju i unapređuju svoje veštine kako bi bili spremni da realno sagledavaju i na najbezbolniji način prevaziđu rizike poslovanja i da realizuju svoje poslovne ideje i tako obezbede šansu za uspeh u konkurentskom okruženju.

Sl.1. „Stavovi, veštine i znanje“

Izvor: (Ferk-Novaković, M., Bogdanović, M.(2011)) i samostalna izrada

Danas su više nego ikad do sada potrebna znanja iz oblasti upotrebe informaciono-komunikacione tehnologije, izrade projekata, poslovnog planiranja, korišćenja državne pomoći (Covid19), mogućnosti i načina povezivanja i dr. Sve to predstavlja razlog više za implementaciju doživotnog usavršavanja i obrazovanja

Razvoj dualnog obrazovanja vezuje se za razvijene zemlje Evrope, mada se u SAD interes pojavio ranije. Kreatori ekonomske politike u svetu uočili su da dualno obrazovanje pomaže u stvaranju dobre privredne klime i kulture, kod

mladih ljudi. Podstiče nov način razmišljanja i pokreće nove i realizuje postojeću poslovnu klimu. Time se povećava zaposlenost, konkurentnost i inovativnost privrede. Zato je u razvijenim zemalja dualno obrazovanje primenjeno kao bazična veština u procesu stalnog (doživotnog) učenja (koncept LLL - lifelong learning).

Konstantno usavršavanje u obrazovanju i prilagodjavanje novim trendovima na tržištu može se posmatrati i sa aspekta osnivanja i upravljanja preduzećima, ali i šire. Ako, posmatramo šire u tom slučaju uključuje i razvoj stvaralaštva, inicijativnosti, odgovornosti i drugih kvaliteta, ali i širu upotrebu novih ekonomskih koncepata. U skladu sa tim programi dualnog obrazovanja unapređuju znanja i veštine koje su potrebne u savremenom ekonomskom okruženju za ubrzani privredni rast.

Ovakav način i metoda obrazovanja sastavni je deo programa u srednjim i visoko-školskim ustanovama gotovo u celom svetu. Međutim, i pored značajnog napretka u većini zemlja ipak, obrazovne institucije i dalje su ograničene samo na osnovna znanja, a nikako deo nastavnog programa od osnovnog obrazovanja.

Timons ukazuje da od detinstva pa kroz ceo radni staž, pored metodoloških znanja (matematika, statistika, informatika) i opštih ekonomskih, trebalo bi sticati znanja koja u najvećoj meri moraju biti isprepletena praktičnim delovanjima. Autor takođe, ukazuje da obrazovni programi treba đacima i studentima da obezbede mogućnost za sticanje znanja iz sledećih oblasti Timmons, (1994)²:

Istraživanje (poznavanje)	tržišta tržišnih	Poznavanje informatike i računarstva u rešavanju složenih zadataka
Procena sposobnosti		• Detaljno poznavanje informacionih tehnologija
• Upravljanje proizvodnjom		• Tehničke metode rada
• Vrednovanje proizvoda		• Zaposleni i moral
• Marketinga		• Rešavanje problema
• Upravljanje prodajom		• Donošenje odluka
• Upravljanje distribucijom		• Projekatni zadaci
• Upravljanje zaposlenima		• Organizovanje spoljnih saradnika
Operativne odluke		Timski rad
• Proizvodnja		• Veština vođenja
• Kontrola, preventivna i završna faza		• Poverenje
		• Rešavanje sukoba i

¹ Kaplan, J.(2012) Five Critical Skills That Entrepreneurs Need

² Samostalna izrada i Timmons, J.A.(1994),Developing an Entrepreneurship Curriculum: New Venture Creation, 4th Edition, Boston, USA str.140-147

- Kvalitet proizvoda pomoć u radu
- Nabavka • Stvaranje poslovne klime
- Vrednovanje rada
- Delegiranje odgovornosti

Finansije

- Pribavljanje kapitala
- Upravljanje novčanim tokovima
- Politika zaduživanja
- Dugoročni i kratkoročni krediti
- Savesno rukovođenje javnim nabavkama
- Računovodstvo
- Posebna finansijska znanja

Pravna regulativa

- Korporativno pravo
- Zakonska regulativa iz oblasti osiguranja
- Ugovorno pravo
- Autorska prava i zaštita patenta
- Fiskalne finansije, zakoni koji regulišu oblast javnih finansija
- Imovinsko-pravni odnosi
- Zakonodavstvo iz oblasti bankarstva i finansijskih tržišta

Uloga obrazovanja za privredni rast zemlje, našla je svoje značajno mesto i strategijama evropskih zemalja, kao što je Evropska povelja o malim i srednjim preduzećima i Lisabonska strategija, ali i u drugim dokumentima Evropske unije. Kao i u nacionalnim razvojnim dokumentima u kojima se ističe potreba za doživotnim učenjem. Značaj obrazovanja je istaknut i u evropskoj strategiji razvoja Evropa gde se posebno naglašava da školski kurikulumi moraju biti usmereni tako da razvijaju kreativnost, inovativnost kod učenika i studenata. Možemo reći da je i Srbija prateći savremena dešavanja u oblasti obrazovanja, poseban akcenat stavila na doživotno usavršavanje u Strategiji obrazovanja RS do 2030. god. Data je podrška upotrebe pedagoških metoda koji se zasnivaju na realnim situacijama iz prakse. Značaj i važnost dualnog obrazovanja i intelektualnog kapitala prepoznat je i u Srbiji. Ipak, prema indikatorima koji prate napredak i sprovođenje sistema dualnog obrazovanja nije dovoljno implementirano. Da bi se sadašnje stanje u obrazovanju poboljšalo potrebno je dalje raditi na korigovanju Strategije i njenoj implementaciji u praksi. Naravno, formulisati politiku obrazovanja putem koje će se razvoj obrazovanja za potrebe privrede realizovati.

IV. ZAKLJUČAK

Značaj dualnog obrazovanja za privredni rast ima posebnu ulogu u razvijenim zemljama. To podrazumeva stalno unapređenje, inoviranje i usavršavanje obrazovnog sistema. Velika pažnja se posvećuje programima obrazovanja koji podstiču preduzetnički duh i jačaju intelektualni kapital u cilju ostvarivanja dobrih privrednih rezultata. Naravno, to zahteva i spektar znanja i veština koje savremeni menadžeri treba da poseduju kako bi sve vizije mogli uspešno da razviju. Da bi dualno obrazovanje moglo uspešno da odgovori razvoju privrede potrebno je da bude implementirano u celokupnom obrazovnom sistemu, od najranijeg osnovnog preko srednjeg i visokog obrazovanja, kao i u sistemu neformalnog obrazovanja, koncept doživotnog učenja. Implementacija dualnog obrazovanja i značaj intelektualnog kapitala u funkciji privrednog rasta, prepoznat je i u Srbiji. Ali, sa velikim kašnjenjem u odnosu na druge zemlje, pre svega zemlje Evropske unije. Ipak, postoje smernice kako bi se obrazovanje uskladilo sa potrebama privrede. Da bi se uspešno implementirao program obrazovanja potrebna je velika uloga države. U tom smeru potrebna je adekvatna primena Strategije da bi se planirane aktivnosti mogle sprovesti u praksi. Vlada kao i svi drugi zainteresovani učesnici treba da daju inicijative za uvođenje i uspešnu implementaciju obrazovanja u cilju jačanja ekonomomske moći države.

LITERATURA

- [1] Strategija obrazovanja u Srbiji do 2030. god -Ministarstvo prosvete nauke i tehnološkog razvoja RS, Beograd 2021.,//dostupno na: <https://www.mpn.gov.rs>
- [2] Neck H. M., Greene G. *Entrepreneurship Education: Known Words and New Frontiers*, Journal of Small Business Management 2011
- [3] Paunović, B., Stošković, M., Nikolić, M., Značaj preduzetničkog obrazovanja za razvoj privrede, PEP, Zbornik, Beograd 2013. st.4-19.
- [4] Nikolić, M., Stošković, M., Značaj obrazovanja za povećanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća, Ekonomski vidici, 4. Beograd, 2011. Str.34-42
- [5] Timmons, J.A., *Developing an Entrepreneurship Curriculum: New Venture Creation*, 4th Edition, Boston, USA 1994. Str.140-147
- [6] Ferk-Novaković, M., Bogdanović, M., *Razvoj poduzetničke kompetencije kroz korištenje poslovnih simulacija*, Zagreb, Zbornik radova, 2011. St.54-63
- [7] Kaplan, J, *Five Critical Skills That Entrepreneurs Need*, 2012.// slično dostupno na: <https://www.academicearth.org>